

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 28.

Fylke: Sør-Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Rennebu.

Emne: Drikk til maten.

Bygdelag: Orkladal.

Oppskr. av: I. O. Rokkones,

Gard: Rokkones,

(adresse): Stamnan.

G.nr. 132, Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Gammelt ble brukt mye nysilt melk, nå mere skummet melk.
2. Til dels. Gammel skikk at den som kommer til seters skal ha en kum god melk så snart han har satt seg.
3. Saup. Mussu. Skjør. Tettmjølk. (Før kaffen kom i bruk var "syrblande" alm. leskedrikk. Syrbland-koppen sto på bordet. I slik blande bruktes eddik.) Alt sådant er blitt nesten avlegs.
4. Som kvardagsdrikk ble heimebrygga øl helst brukt i slåttonna. Som alm. leskedrikk, men somme brukte kaløt. øl til vassgrauten. De syntes de sov bedre i dugurskvila når de brukte øl til grauten. Dessuten bruktes ølost. Noe lettøl ble det alltid, men ikke noe særskilt navn på det, annet enn lettøl. Til jul, bryllup og gravøl ble alltid brygget øl, men nå er det heimebrygga ølet nesten en saga blott.
5. Det er fortalt at en rennbyggjente, Ann Tverdalsgjerdet, som tjente i Trondheim, var den første som førte kaffe til bygda. Dette var trolig ikke så langt opp i det 19. århundre. Hun kom også med det første kaffekopp-par, og dette eksisterer den dag i dag.
6. I 1860 skrev formannskapet i sin forhandlingsprotokoll at nå synes kaffe og sukker å ha blitt livsfordødenheter, men det gikk nok enda noen år før kaffe ble kvardagsdrikk. I 1875 leidde min far en sørlending til å bryte opp 1 mål nytt land. Jorda var så uhyre steinet at det tok flere uker å fullføre dette ene målet. Den kontante betaling for det hele var 1 Spd. Dertil kosten + 1 - en - kopp kaffe pr. dag. Først i 1890-årene ble kaffe kvardagsdrikk over hele bygda.
7. Litt forskjellig, helst kanskje 4 ganger daglig.
8. Grovmalt kaffe helles i kokende vann, dertil litt salt. Fiskskinn eller fleskhud til klaring går av mote. Like- så å spå i kaffegrugg. Det gikk for seg slik: Når kaffen var drukket, ble koppen hvelvet over fatet, kopp og fat svinget rundt noen ganger, hvorpå en kunne lese i gruggen hvem en skulle bli gift med. (Noe tilsvarende var at en kunne se sitt brudedefølge i brennende grytesot.)
9. Brunnsukker til kaffen brukes ikke lenger. Heller ikke "toppsukker". Nå kjøpes helst "båttåsukker", men som- tid kokes kaffesukker av farin.
10. Fløte brukes. Vispet egg aldri.
11. Te brukes lite av. I krisetider har en forsøkt å koke te av heimlig plante. "Te-gras".
12. Brennevin brukes ikke, bortsett fra at ungdommer kan kjøpe en flaske eller så til bryllup eller festlig sam- menkomst. For en 50 år siden bruktes mye brennevin.
13. Vørterøl og brus, men er ikke kvardagsdrikk.

6187